

Bosuilen in de omgeving van Leek

René Oosterhuis & Sjoerd Geelink

Bosuilen *Strix aluco* staan van oudsher bekend als broedvogels van grote uitgestrekte loofbossen. De omgeving van Leek heeft maar weinig bos en het is dan ook niet vreemd dat in het boek *Vogels van Groningen* (Boekema et al. 1983) geen melding gemaakt wordt van broedgevallen in het Westerkwartier. Dat tijden veranderen blijkt wel want inmiddels is de Bosuil hier een algemene verschijning geworden. Dit artikel gaat over de Bosuil in de omgeving van Leek.

Populatieontwikkeling de afgelopen 25 jaar

De Bosuil is een lange tijd afwezig geweest in het Westerkwartier. In de jaren zeventig begint de soort met een opmars met vestigingen in de omgeving van Bakkeveen en het Mensingebos bij Roden. Eind jaren tachtig heeft de soort het Westerkwartier bereikt. Op 3 maart 1989 werd voor het eerst een roepend mannetje gehoord op landgoed Nienoord bij Leek. Twee jaar later gevolgd door een waarneming van een takkeling langs een wandelpad. Rond dezelfde tijd is ook het vlakbij gelegen Natuurschoonbos bij Nietap

bevolkt met een paartje Bosuilen. Figuur 1 toont de verspreiding in de ruime omgeving van Leek begin jaren negentig. Figuur 2 laat zien hoe de verspreiding er 25 jaar later uitziet. Alle bosgebieden van enige omvang herbergen inmiddels een paartje Bosuilen en ook het houtsingellandschap met daarin boerderijen met grote erven en veel oude bomen bieden plaats aan paartjes Bosuilen. Bijvoorbeeld in de omgeving van Niebert. De grotere landgoederen Nienoord en Coendersborch bij Nuis werden in 2016 beide bevolkt door drie paartjes.

Figuur 1. Verspreiding van Bosuil in omgeving van Leek begin jaren negentig

Figuur 2. Verspreiding van Bosuil in omgeving van Leek in 2015-2016

Volwassen Bosuil.
Nienoord 26 maart 2014

Foto: Sjoerd Geelink

Nestplaatskeuze

Bosuilen maken zelf geen nest maar broeden in holten. De eerste broedgevallen van Bosuil in de jaren negentig waren allemaal in holten in bomen. Dit is ook de reden dat de soort als eerste opgedoken is in de landgoedbossen zoals Nienoord, Mensinge, Natuurschoon. Deze landgoederen zijn oud en bevatten veel grote oude bomen met gaten die groot genoeg zijn voor een Bosuil om in te broeden. Sinds 2005 wordt de soort in het Westerkwartier geholpen door het ophangen van nestkasten. Daar waar geen natuurlijke nestgelegenheid voorhanden is worden de kasten volop gebruikt. Op locaties waar de soort kan kiezen geven ze de voorkeur aan natuurlijke holten boven een nestkast. Als er geen holle bomen zijn en nestkasten ontbreken zijn de uilen vindingrijk. Er zijn nesten gevonden in gebouwen, een kerkuilkast en op een zolder van een schuurtje.

Vroege broeders

Bosuilen starten vroeg in het jaar met broeden. Ze beginnen in december te baltsen om in februari/maart te starten met de eileg. Het vrouwtje legt meestal twee tot vier eieren (maximaal zeven). De eieren worden ongeveer 28-30 dagen bebroed en komen dan uit. Jongen klauteren na 25-30 dagen uit het nest en zoeken

Jonge Bosuilen van 3-5 dagen oud in natuurlijke holte. Landgoed Coendersborch 17 april 2014

Foto: René Oosterhuis

een veilige zitplaats in de omgeving van het nest op. Ze kunnen dan nog niet goed vliegen en zijn zogenaamde takkelingen. Ze belanden regelmatig op de grond maar met hun sterke poten en klauwen kunnen ze snel weer veilig de boom in klimmen. De jongen blijven meestal zo'n drie maanden in het territorium van de ouders voordat ze hun eigen territorium gaan zoeken. Bosuilen zijn standvogels en de jonge uilen zoeken een nieuw territorium in de omgeving van de plek waar ze geboren zijn. Normaal gesproken binnen een straal van tien à twintig kilometer.

Er wordt al een aantal jaren broedbiologisch onderzoek gedaan aan de Bosuil in de omgeving van Leek.

Op basis van die gegevens is het mogelijk om de datum te bepalen van de leg van het eerste ei. In tabel 1 is deze datum voor een aantal territoria aangegeven. Opvallend is dat voor de meeste locaties geldt dat de verschillen tussen de jaren beperkt zijn. Vogels die vroeg starten starten elk jaar vroeg en vogels die later starten doen dat ook ieder jaar. De verschillen tussen de territoria zijn groot. Op Nienoord is een paartje dat jaarlijks eind januari start met de eileg. De jongen van dit paar verlaten het nest al rond half maart. Terwijl het andere paartje dat 500 meter verderop broedt op Nienoord dan nog moet beginnen met de eileg. Het gemiddelde legbegin van de

Locatie	2014	2015	2016
Nienoord, zuidelijke deel	25 januari	26 januari	21 januari
Nienoord, noordelijke deel	12 april	28 maart	15 maart
Coendersborch Noord	22 februari	24 februari	onbekend
Coendersborch Zuid	23 februari	2 maart	10 maart
Nanninga's bosch	15 februari	20 februari	23 februari
Iwema Steenhuis Niebert	3 maart	12 maart	9 maart

Tabel 1. Start eileg in aantal territoria van Bosuilen in omgeving van Leek in periode 2014-2016

Bosuilen in de omgeving van Leek is 27 februari (n=26). Dit komt overeen met het landelijke gemiddelde; 2014: 22 februari en in 2015: 2 maart (Ballering 2015, 2016).

Toekomst

De toekomst voor de Bosuil in de omgeving van Leek ziet er gunstig uit. De soort heeft de afgelopen tientallen jaren een opmars doorgemaakt van een enkele broedvogel naar een algemene broedvogel. Deze toename is ook in omliggende gebieden vastgesteld zoals bijvoorbeeld in de omgeving van Haren (Bos 1992). Het feit dat de Bosuil tegenwoordig niet alleen in grote loofbossen met veel oude bomen broedt maar ook met andere biotopen genoeg neemt maakt dat er in potentie nog groei mogelijk is van de populatie. De Bosuil is creatief in het vinden van alternatieve nestplekken en er is een ruim aanbod aan nestkasten in het landelijk gebied. Ook de kwaliteit van de bossen neemt toe door het ouder worden en een veranderend beheer (Oosterhuis 2016). Er ontstaat steeds meer variatie in de bossen: bomen van verschillende leeftijden en soortensamenstelling,

een goed ontwikkelde kruidlaag en struiklaag, een toename van de hoeveelheid dood hout en een betere overgang van bos naar omliggende graslanden. Allemaal ingrediënten voor meer en diverser prooi-aanbod voor de Bosuil.

Literatuur

- Ballering L. 2015. Jaarverslag broedseizoen 2014. Landelijk NETwerk voor STudies aan nestKASTbroeders
- Ballering L. 2016. Jaarverslag broedseizoen 2015. Landelijk NETwerk voor STudies aan nestKASTbroeders
- Boekema, E.J., P. Glas en J.B. Hulscher, 1983. Vogels van Groningen.
- Bos J. 1992. Over de opzienbarende kolonisatie van de Bosuil *Strix aluco* in Groningen en Drenthe. *Drentse Vogels* 5 (1992) 43-47.
- Oosterhuis R. 2016. De vogelbevolking van de bossen van het Zuidelijk Westerkwartier. *De Grauwe Gors* 43 (2016) 20-26.

René Oosterhuis -Beheerder rayon west voor Groninger landschap r.oosterhuis@groningerlandschap.nl
Sjoerd Geelink – Beheerder groen gemeente Leek s.geelink@leek.nl

Jonge Bosuil heeft na 25 dagen het nest verlaten. Nienoord 23 maart 2016

Natuurflits.nl©

Foto: Sjoerd Geelink